

Ἡ ἔρμηνεία ἀναφέρεται πρῶτον εἰς τὰ καθ' ἑαυτὸν ἄτομα, εἰς τὴν προσωπιότητα, εἴτε σύγκρονος εἶναι αὕτη, εἴτε εἰς τὴν ἱστορίαν ἀνήκει, δεύτερον εἰς τὰ πεδία ἢ τὸν κύλινδρον ἢ τὰ συστήματα ἢ τὰ στοιχεῖα τοῦ πνευματικοῦ βίου, τοῦτέστι συναρτήσεις νοήματος ἐμφρασιμῶς καὶ ὑφισταμένας ἀνεξαρτήτως τοῦ ὑποκειμένου πνεύματος, τρίτον εἰς ὁλόκληρον τὸν πνευματικὸν βίον ἱστορικῆς τινος περιόδου ἢ εἰς τὸν πνευματικὸν βίον τοῦ παρόντος.

Ἡ σημασία τῆς ἔρμηνείας.

Ἐξόδων μέχρι τοῦδε ἀνεπτύξαμεν περὶ τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἰδιαιτέρως περὶ τῆς ἔρμηνείας, καταφαίνεται ἡ ἀξία αὐτῆς διὰ τὸν βίον.

Διὰ τῆς ἔρμηνείας εὐρύνεται τὸ πνεῦμα καὶ λαμβάνει συνείδησιν τῶν μέτρων αὐτῶν, τῶν ὁρίων καὶ τῶν νόμων. Δι' αὐτῆς λαμβάνομεν γνῶσιν τῆς ἀπειρίας τῶν μορφῶν τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἐπομένως τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ πλούτου τοῦ πνεύματος.

Διὰ τῆς ἐπαφῆς πρὸς τὰς μορφὰς ταύτας καὶ πρὸς τὰς δι' αὐτῶν ἐν αὐταῖς ὑποκυρτωμένου νοήματος ἐξαίρετα ὑπεράνω τῶν στενῶν ὁρίων τῆς ἀτομιότητός μας καὶ ἐρχόμεθα εἰς ἐπαφὴν πρὸς ὅ,τι μέγα καὶ εὐγενές ἐδημιούργησεν ἡ ἀνθρωπότης.

Καὶ ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ἀπόρροια τοῦ ἀγίου καὶ τοῦ πόνου καὶ τῆς νοσταλγίας τῆς ἀνθρωπότητος, λαμβάνομεν συνείδησιν ὅλης τῆς τραγιότητος, ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ μεγαλείου τῆς ἀνθρωπείτης φύσεως.

Πρὸς τούτοις διὰ τῆς ἐπαφῆς τῆς ψυχῆς μας πρὸς τὰς μορφὰς ταύτας τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ἀντικει-

μενιμοῦ πνεύματος, διαμορφούται ἐν ἡμῖν ὁ ὅλος ἀνθρώπος, ἄλλαι λέξεις, ἀναπτύσσονται καὶ συνειδητοποιοῦνται αἱ ἐν ἡμῖν ἀξιολογημαὶ ροπαὶ καὶ ἀφυπνίζονται τὰ ψυχικὰ ἐμείνα ὄργανα διὰ τῶν ὁποίων ἀντιλαμβάνομεθα τὰς ἀξίας τοῦ πνευματικοῦ βίου. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ὁλοκληρώνομεν τρόπον τινα τὸν ἐσωτερικὸν μας ἀνθρώπον, συγχρόνως ὅμως διανοίγονται οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ψυχῆς πρὸς κατανόησιν ἔκχιμόνον τῶν πολιτισμῶν τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ δι' αὐτῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐγὼς τοῦ ὁποίου ζῶμεν. Τοιουτοτρόπως γινόμεθα ἕμανοὶ τὸ μὲν νὰ προαγάγωμεν αὐτοὶ τὸ δὲ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ζημιωθῶμεν αὐτόν.

Εἰς τὸ βάθος ὄλων τῶν ἐπιτευγμάτων τῶν ἀνθρώπων τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ σύνολον τοῦ πνευματικοῦ βίου, κρύπτεται ὁ πόθος τοῦ λυτρωμοῦ.

Ἐμβαθύνοντες διὰ τῆς ἐρμητείας εἰς τὴν νοσταλγίαν ταύτην τῆς ἀνθρωπότητος, νοσταλγίαν πρὸς ὁλοκληρώσιν, πρὸς θέωσιν, ἐξευγενίζομεν καὶ ἐνισχύομεν καὶ τὴν ἰδιωτὴν μας νοσταλγίαν.

Ἐὰν δὲ ἡ νοσταλγία ὡς πόθος τῆς τελειότητος εἶναι τὸ ματ' ἐξοχὴν γνώρισμα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, κατανοεῖ τις ἐντεῦθεν ποίαν σημασίαν ἔχει ἡ διὰ τῆς ἐρμητείας γνώσις τοῦ κόσμου τοῦ πνεύματος διὰ τὸν ἐξευγενισμὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐξέλθου ὅμως πρὸς τὴν διέγερσιν τῆς νοσταλγίας ταύτης κατασκευάζεται ὁ πόθος πρὸς πληθμονὴν καὶ γνησιότητα τῆς ζωῆς, διὰ τῆς διεισδύσεως ἡμῶν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ νόημα τῶν πνευματικῶν δημιουργημάτων. Ταῦτα ὅμως πάντα εἶναι συνατὰ, ἐρ' ὅσον τῆς ἐρμητείας τοῦ κόσμου τούτου ἐπιλαμβάνομεθα τῇ βοήθειᾳ τοῦ ἔ-

ρωτος ή νόησεν αυτόν ὁ Πλάτων, εἶναι δέ ἔρως ἡ δύναμις τοῦ προαισθάνεσθαι τό ἐν τῆς ἀξίας γεννηθέν, ὁ πόθος πρὸς ἀπροσίτους ἀξίας αἱ ὅποια βλέπουσιν καί ματευθύνουσι τὰ βιώματα τῆς αγωνιζομένης ἀνθρωπότητος.

Τό πρόβλημα τῆς ἀντικειμενικότητος ἐν ταῖς πνευματικαῖς ἐπιστήμασι.

Ὅσα περὶ τῆς σημασίας τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν καθόλου καί τῆς ἑρμηνείας ἰδιαίτερας εἴπομεν, ὁδηγοῦσιν ἀφ' ἑαυτὰ εἰς τό ἐρώτημα:

Ἡ μέθοδος τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν περιορίζεται εἰς τὴν ἑρμηνείαν ἢ ἀφείλει ὁ ἐρευνητής νὰ λαμβάνῃ θέσιν ἀπέναντι τῶν φαινομένων τοῦ πνευματικοῦ βίου τό μὲν δι' ἀξιολογητικῶν κρίσεων ἀναφερομένων εἰς αὐτά, τό δέ διὰ διατυπώσεως γνώμης περὶ τῆς ἀξίας καθόλου τῶν ἀντικειμένων τὰ ὅποια πραγματεύονται;

Τό πρόβλημα τοῦτο ἀπασχόλησε κυρίως μίαν μέχρι τοῦδε ἐν τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν, ὑφίσταται ὁμῶς δι' ὅλας καί εἶναι ἐξ ἴσου φλέγον δι' ὅλας.

Τό 1913 ἐτέθη τό ἐρώτημα εἰς ἐπιτρέπονται αἱ ἀξιολογητικαὶ κρίσεις ἐν τῇ πολιτικῇ οἰκονομίᾳ.

Ὁ Max Weber ἰσχυρίσθη τότε ὅτι τῆς ἐπιστήμης ὡς τοιαύτης δέν εἶναι ἔργον νὰ ἐμφράξῃ ἀξιολογητικὰς κρίσεις. Μετ' αὐτοῦ συνεφώνησεν ὁ Sorbats, ἀντίθετον δέ γνώμην ἐξέφρασεν ὁ Schmolzer, ὁ Spranger καί ἄλλοι.

Τό 1919 ἀνέπτυξεν ὁ Weber διεξωδιωότερον τὴν ἀποψίν του εἰς τό μικρόν του ἔργον "ἡ ἐπιστήμη ὡς ἐπάγγελμα", τό ὅποιον μετεφράσθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν

ὑπὸ Ἰ. Σημουτρῆ, μετὰ προλεγόμενων.

κατὰ τὸν Weber, ἡ ἔρμηνεα εἶναι ἡ βασικὴ μέθοδος τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν. κυρίως κρήσις αὐτῆς γίνεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀντίληψις τῶν ἱστορικῶν γεγονότων ὡς νοήματος ἐμφρασιμῶν. Ἡ καθ' ἑαυτὸν πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι (αἰσθησιατικαὶ ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὴν ἱστορίαν) ἐμφράζουσιν κρίσεις ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν μόνον τῶν τεχνικῶν μέσων τὰ ὁποία εἶναι πρόσφορα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ. Ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς ὁμῶς οὔτε νὰ κρίνουν αἱ ἐπιστῆμαι αὐταὶ ἐπιτρέπεται, οὔτε νὰ ἐπιμαίδουν ἢ ἀπορρίψουν αὐτοὺς.

Ἡ οἰκονομικαὶ ἐπιστῆμαι ἰ.κ. προὑποθέτουν τὸν σκοπὸν ὅστις ἀποβλέπει εἰς τὸ εἰσόδημα χωρὶς νὰ συζητοῦν περὶ αὐτοῦ. Ἐναζητοῦν μόνον τὰς διαφόρους ὁδοὺς αἱ ὁποῖαι ἄγουν εἰς τὸν σκοπὸν τούτον κατὰ τοὺς νόμους τῆς αἰτίας ὡς καὶ τὰς ἐν ταύτῃ προηγουμένης συνεπειᾶς, ἀσχολοῦνται λοιπὸν περὶ τὸ κατὰ λόγον ἐπιπέδον, μετὰ τῆς ἐρένης δὲ ταύτης συνδυάζουσιν τὴν ψυχολογικὴν ἔρμηνεαν διὰ τῆς ὁποίας καθίσταται δυνατὴ ἡ συσχέτισις τῶν τύπων τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς.

Τέλος διὰ τῶν τύπων τούτων ἐπιτυγχάνει τὴν γνῶσιν γενικῆς τινος νομοτελείας ἣτις διέπει τὸ ὅλον.

Ἡ ὑποθέσωμεν ὅτι πρόκειται τὸ ζήτημα εἰάν πρέπει νὰ ὑφίσταται προστατευτικὸς δασμὸς ἢ εἰάν πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἐμπόριον ἐλεύθερον.

κατὰ τὸν Weber ἡ ἐπιστῆμη δεόν νὰ περιορίζεται εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν δύο τούτων ἀξιολογικῶν ἀποβλεψῶν αἱ ὁποῖαι ἀποκελοῦν τὴν βάση τῆς ἀεὺθυνομῆτος καὶ τῆς ἐλευθέρου οἰκονομίας, ἔπειτα δὲ νὰ προβαίη καὶ εἰς
Φυλ. 1891

τὴν ἔρευναν τῶν δευτερευουσῶν συνεπειῶν αἰτινὰς τυχόν
προκύπτουν ἐν τῆς ἐφαρμογῆς ταύτης ἢ ἐκείτης τῆς
ἀξιολογητικῆς ἀπόψεως.

Ἄλλ' ἡ ἐπιστήμη οὔτε τὸ δικαίωμα οὔτε τὴν δυνατότητα
κέκτηται ὅπως ἐπιδομηθῆσθαι καὶ δεχθῆ τὴν μίαν ἀξίαν καὶ
ἀπορρίψῃ τὴν ἄλλην.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι κατὰ τὸν Weβερ ὑπόθεσις πί-
στεως καὶ προσωπιῶν πολιτικῶν ἰδανικῶν τοῦ ἐρευνητοῦ.

Ἐπίσης ἡ ἐπιστήμη τῆς τέχνης δύναται νὰ κρινῆ εἰάν
τὰ τεχνικὰ μέσα τὰ ὁποῖα χρησιμεύουσι πρὸς πραγματώ-
σιν καλλιτεχνικῆς βούλησεως εἶναι πρόσφορα καὶ κατὰ
πόσον εἶναι τοιαῦτα.

Ἡ καλλιτεχνικὴ ὁμῶς ἐκείνη βούλησις δὲν ὑπόκειται εἰς
ἐπιστημονικὸν ἔλεγχον, ἀνήκει εἰς τὴν ματ' ἄμεσον τρόπον
βιομένην ζωὴν καὶ ἐξαρτᾶται ἐν τῆς ψυχικῆς ὑφῆς τοῦ
καλλιτέχνου, εἶναι λοιπὸν δεδομένη τρόπον τινὰ ἐν τῶν προ-
τέρων καὶ ἐν τῶς αὐτῆς εἶναι δυνατὴ καὶ πᾶσα ἔλλη καλ-
λιτεχνικὴ βούλησις.

Εἶναι προφανές ὅτι ἡ τοιαύτη ἀπόψις τῆς ὁποίας ἐμ-
προσωπεῖ ὁ Weβερ, κατέχεται ἐν τοῦ θετικισμοῦ τοῦ πα-
ρελθόντος αἰῶνος. Διὰ τοῦτο περιορίζεται νὰ ἀπαιτῆ δια-
πίστωσιν ἀπλῶς τῶν γεγονότων καὶ καθορισμὸν τῶν μέσων
τὰ ὁποῖα συντείνουσιν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν προβλε-
φθέντων σκοπιῶν ἐπὶ τῆ βάσει τῶν αἰτιωδῶν σχέσεων καθό-
λου.

Ἡ ἐμλογὴ ὁμῶς τῶν διὰ τὸν βίον ἰσχυουσῶν ἀξιῶν ἐν τῶν
ὁποίων ἐξαρτᾶται καὶ ἡ ἐμλογὴ τῶν σκοπιῶν τούτων, δὲν εἶ-
ναι ἔργον τῆς ἐπιστήμης.

Ἐάν θελήσωμεν νὰ συναγάγωμεν καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως
ταύτης τοῦ Weβερ τὰς διὰ τὰς πνευματικὰς ἐπιπτώσεις

συνεπείας, δυνάμεθα νά εἴπωμεν τὰ ἑξῆς: Ἡ πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι δέον νά περιορίζωνται εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν πνευματικῶς δεδομένων, εἰς τὴν περιγραφὴν αὐτῶν καὶ εἰς τὴν κατ' αἰτιώδη σχέσιν ἐξηγήσειν. Ἄρα ἡ ἀξιολογητὴ κρίσις περὶ διαφορήσεως μεταξύ τῶν δεδομένων τούτων περὶ ὑπεροχῆς, προτιμήσεως κλπ. τοῦ πνευματικοῦ βίου δέν εἶναι ἔργον τῶν ἐπιστημῶν τούτων. Ὅτι ἡ ἐποχὴ τοῦ Περιπέους ἐμφανίζεται εἰς τὸν ἐρευνητικὴν περισσότερο δημιουργικῆ τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων, τούτο εἶναι ζήτημα μόνον συναισθήματος καὶ περισσότερο συμμετρικῶς ἐξαρτάται μόνον ἐκ τοῦ ἀπομιμοῦ συναισθήματος τοῦ ἐρευνητοῦ. Ἐπίσης τό ὅτι ὁ Πλάτων ὑπερέχει τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τούτο εἶναι κρίσις ἀπορρέουσα ἐκ τῆς ὑποκειμενικῆς ἀπόψεως τοῦ ἐρευνητοῦ.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐκείνη πνευματικὴ ἐπιστῆμη προβάλλει ἰδίαν κατηγορίαν ἀξιών δηλ. τὰς ἀξίας ἐμείναι αἰτινές ἀποτελοῦν τὴν ἐνδελέχεια αὐτῆς. Ταῦτα ὁμως κατὰ τὸν Weber ὑποθετικῶς μόνον εἶναι, δηλαδή ὡς εἰάν ἡ ἐπιστῆμη ἔλεγε: Ἐάν δεῦρα ταύτην τὴν οἰκονομικὴν ἢ ταύτην τὴν ἠθικὴν ἀξίαν, τότε δέον νά μεταχειρισθῆ ταῦτα ἢ ἐμείναι τὰ μέσα πρὸς πραγματοποίησιν αὐτῆς. Ἡ θέσις ὁμως τῆς ἀξίας, ἡ ἐκλογή τῆς ἀξίας, εἶναι ἀπλῶς προσωπικὴ ὑπόθεσις. Ἐάν ἡ.κ. εἶναι τις εἰρηνόφιλος, θά χρησιμοποιήσῃ ταῦτα ἢ ἐμείναι τὰ ἐπιστημονικῶς καθοριστέα μέσα.

Ἡ ἐπιστῆμη ὁμως ἀφ' ἑαυτῆ δέν εἶναι εἰς θέσιν, οὔτε ἐπιτρέπεται νά κινήσῃ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τούτο ἀκριβῶς τὸ ἰδανικόν, τὸ ἰδανικόν τῆς ἐρεῦνης καὶ εἰς τὴν ἀγάπη πρὸς τούτο. Μὲ ἀλλὰς λέξεις ἡ ἐπιστῆμη κατὰ τὸν Weber δέν κένεται ἦθος, τό ἔργον αὐτῆς περιορίζεται εἰς τὴν εὐθεσίαν γεγονότων τὰ ὁποῖα συναρμολογοῦνται πρὸς ἀλληλα διὰ τῆς ἑρμηνείας ὅπως καὶ εἰς τὴν συλλογὴν τεχνικῶν κανόνων ὅπως χρησιμοποιοῦνται

κατά την ευάστευτε περίστασιν. Ἡ ἀποψη αὕτη τοῦ Weber εἶναι γενικῶς ἀσπύριτος. Ἐν τούτοις περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ καὶ μίαν ἀλήθειαν. καθ' ἣν σεισμὴν δηλ. παύση ἢ ἐπιστήμη νά ἐρωτᾶ κατὰ πρῶτον λόγον περὶ τῆς ἀληθείας, παύει νά εἶναι ἐπιστήμη, διότι δέν δύναται νά ἐξαρτηθῇ ἀπό σιωποῦς οἰκιστῶν εἶναι ξένοι πρὸς αὐτήν καὶ κείνται διὰ τοῦτο ἐκτός αὐτῆς. δέν δύναται τις λ.χ. νά ἀσπύρῃ ἐπιστήμην κινούμενος ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πρὸς τὸ κάλλος, πρὸς λύτρωσιν κλπ.

Ἄλλ' ὁ θετικισμὸς οὗτος εἶναι ἡ τελευταία λέξις ἐν τῇ ἐπιστήμῃ;

Τὰ πράγματα ἀπαντῶσιν ἀρνητικῶς. Ἐρευνῶντες τὸ οἰκο-νομικόν πεδίον, θέτομεν κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ὡς ὑψίστην ἀξίαν καὶ ἐν ταύτῃ ἀφορμώμεθα. Οἱ ἀσχολούμενοι περὶ τὸ κράτος, ἀφορμῶνται ἀπὸ τῆς μέγιστης κατὰ τὸ δυνατόν προσυτήσεως δυνάμεως ἧς ἀποτελεῖ τὴν πολιτικὴν ἀξίαν. Μόνον ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ταύτην εἴμεθα εἰς θέσιν νά κρινώμεν ἐντὸς τῆς γενικῆς ἐπιστήμης περὶ τοῦ προσφόρου ἢ μὴ τῶν μέσων τὰ ὅποια ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς πραγμάτωσιν τῆς ἀξίας, ν' ἀνακαλύψωμεν καὶ ἀνακρίνωμεν τὰ τυχόν ἀστοχήματα ἢ τὴν καθ' ἄλλου ἔλλειψιν τῆς οἰκείας ἀξίας καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ τότε ἐλέγχωμεν, κρίνωμεν, ἐπιδοκιμάζωμεν ἢ ἀποδοκιμάζωμεν. Τοῦτο συμβαίνει ὥστε νά χαρακτηρίζωμεν οἰκονομικά ἀξιώματα τοῦ παρελθόντος, ὡς ἐσφαλμένα πολιτικά προγράμματα, ὡς ἀντιθέτα πρὸς τὸν σιωπὸν διὰ τὸν ὁποῖον συνεκροτήθησαν, καλλιτεχνικά ἐπιτεύγματα ὡς αἰσθητικῶς κατώτερα.

Ἄλλ' ὅμως δέν περιοριζόμεθα εἰς τοῦτο μόνον. διότι κρίνωμεν ὅλουθρους περιόδους τοῦ πολιτισμοῦ καὶ χαρακτηρίζωμεν αὐτάς ὡς τελούσας ἐν παραίτησιν ἢ ἀντιθέτως. Τοῦτο δέ διότι μετρῶμεν τὴν ἀξιολογητὴν βούλησιν αὐτῶν κα-

τά τὸ μέτρον καθολικῶν ἠθικῶν ἀξιών. Χρησιμοποιούμεν
μανονιστικὸν μέτρον κανόνων. Δέν περιοριζόμεθα μόνον
εἰς τὴν ἑρμηνείαν καὶ δέν κρίνομεν μόνον ἐάν τὰ μέσα
τὰ ὁποῖα ἐκρησιμοποιήθησαν πρὸς ἐπίτευξιν τῆς γενι-
κῆς ἐκάστοτε ἀξίας ἦσαν κατὰ πρῶτον λόγον σοφίμα,
διότι εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἐκάστη πνευματικὴ ἐπιστήμη
ἀπομονώνει δι' ἀφαιρέσεως καὶ ἐξαίρει τὸ οἰκτεῖον εἰς
αὐτὴν ἀξιολογικὸν πεδίον, ἀλλ' ἐπίσης ἀληθές εἶναι ὅτι ὑπὲρ
ἄνω ὄλων κεῖται τὸ πρόβλημα τῆς θέσεως καθολικῆς ἀξίας.
Τοῦτο ὁμῶς εἶναι τὸ ἠθικὸν πρόβλημα, τὸ πρόβλημα δηλ. κα-
τὰ πόσον ἡ προσωπικότης ἢ τὸ πεδίον τοῦ πολιτισμοῦ ἢ ὁ πο-
λιτισμὸς καθόλου ἐπραγματοποίησεν ὅ,τι ἦτο δυνατόν νὰ
πραγματοποιήσῃ. Ἡ θέσις τῆς καθολικῆς ταύτης ἀξίας
ἥτις χρησιμεύει ὡς κριτήριον, ἐπισημαίνει ἐξ αὐτῆς ταύτης
τῆς ὕφους τῆς συνειδήσεως ἡμῶν ἐν τῇ ὁποίᾳ συνυπάρχουν πα-
σαι αἱ ἀξιολογικαὶ ροκαὶ ὡς ἀλλαχοῦ ἀνεπτυξάμεν.

Οὕτω κατ' ἀνάγκην σχηματίζομεν ἀξιολογικὰς κρίσεις
καὶ ἀξιολογοῦμεν τὰ πρόσωπα καὶ τὰ φαινόμενα. Ὅσον δέ
ἀντικειμενικώτερον ἐρευνῶμεν, τόσον βαθυτέραν ἐπιῶρα-
σιν ἐπὶ τῆς σεξουαλικῆς ὕφους τῆς συνειδήσεως ἔχει ἡ πλη-
ρεςτέρα ἐκάστοτε γνῶσις τῶν πνευματικῶν γεγονότων καὶ
τῶν πνευματικῶν ὄντων. Ἄλλαις λέξεσιν αἱ πνευματικαὶ
ἐπιστῆμαι ἐκιδρῶσιν ἐφ' ἡμῶν μορφοῦσαι καὶ μορφοποιῶ-
σαι ἡμᾶς.

Ὁ ἐπιστήμων οὔτε ἀπλοῦς ξένος εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι,
οὔτε νὰ ἐρευνᾷ κατευθυνόμενος ὑπὸ τῶν συμπαθειῶν καὶ
τῶν ἀκίκαθειῶν αὐτοῦ καὶ βλέπων τὰ πάντα ἐν τῆς εὐεί-
ας αὐτοῦ ὑποκειμενικότητος.

Παραμένει ἀληθές ὅ,τι εἶπεν ὁ Σουλιέλμος Von Humboldt
• τὸν ἄνθρωπον ἐρευνῶμεν μόνον ἐφ' ὅσον μετρώμεν αὐ-

τόν πρὸς τὸ ἰδανικόν μας καί πρὸς τὸ ἰδανικόν τῆς ἀνθρω-
πότητος. Τὰ ἰδανικά ὅμως ταῦτα εἶναι διάφορα τῶν ἐπί μέρους
ἰδανικῶν τῆς πολιτικῆς φασίας κλπ. ».

Ἡ πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι δὲν εἶναι μόνον ἡ τέχνη τοῦ
ἐρμηνεύειν, ἀλλὰ καὶ ἡ γνῶσις τῶν ἀξιῶν. Εἶναι συγχρόνως
ἀξιολογικαὶ ἐπιστῆμαι. Ἐναντι τῶν ἀξιῶν αὐτῶν λαμβά-
νει ἑαυτὸς ἐξ ἡμῶν θέσει κατ' ἀνάγκην πρῶτον συνεκεί-
α τῆς συνολικῆς καὶ ἐνιαίας ὑφῆς τοῦ πνεύματός μας,
καὶ δεύτερον δυνάμει τῆς κοσμοθεωρίας τὴν ὁποίαν πρε-
σβεύομεν καὶ ἡ ὁποία ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν κρίσεων μας.

Καὶ αὐτὸς ὁ Ρανκε, ὁ μέγιστος καὶ ὁ ἀντικειμενικώ-
τερος ἱστορικὸς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, τελεῖ κατὰ τὰς ἱστο-
ρικὰς αὐτοῦ κρίσεις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς κοσμοθεω-
ρίας αὐτῆς, ὡς λ.χ. σαφῶς βλέπομεν τοῦτο εἰς ὅσα περὶ τῆς
διαμαρτυρίας καὶ τοῦ Ρουθῆρου ἱστορεῖ.

Κατὰ ταῦτα ἡ ὑποκειμενικότης, αἱ ὑποκειμενικαὶ κα-
ταστάσεις τοῦ ἐρμηνεύοντος, συνεργάζονται ἀμυσίῳ αὐ-
τοῦ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν. Πλούσια μάλιστα προσωπικαὶ
προϋποθέσεις καθιστοῦν βαθυτέραν τὴν ἐρμηνείαν. Ἐκάρ-
χουν ἀντικείμενα τῶν ὁποίων τὴν βαθυτέραν κρίσιν
δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συλλάβῃ ἡ ἱστορικὴ ἐρμηνεία, ἐ-
πειδὴ ἀνταποκρίνονται καὶ εἰς ἄλλας πλευρὰς τοῦ ψυχι-
κοῦ βίου καὶ ὄχι μόνον εἰς τὴν νοητικὴν ἢ γνωστικὴν
ἐνέργειαν. Ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι δυνατόν ἡ ψυχὴ τοῦ ἐρ-
μηνεύοντος νὰ εἶναι οἷον εἰς λευκὸς ἀγράφος χάρτης,
διότι οὐδεὶς ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ ἐντελῶς
ἀπὸ τὸν ἀτομικόν, προσωπικόν του βίον.

Ἡ ἀντικειμενικὴ κατὰ ταῦτα ἐρμηνεία δὲν σημαί-
νει πλήρη ἔλλειψιν προϋποθέσεων, ἀλλὰ σημαίνει ὅτι ὁ
ἐρμηνεύων πρέπει νὰ μὴ ἀποδίδῃ εἰς τὸ ἐρμηνεύτέον

φιλοσοφικόν του κείμενον λ.χ. ιδέας ξέναις πρὸς αὐτό
καὶ νὰ μὴ χρησιμοποιοῦν ἀναλογία μὴ προσηκούσας εἰς
αὐτό. Τοῦτο εἶναι δυνατόν ἐφ' ὅσον τὴν ἑρμηνείαν διέκρινε
καθοδικαὶ ἀξίαι, αἵτινες εἶναι διὰ τοῦτο ἀνεξάρτητοι
τοῦ ὑποκειμένου ὅσον τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἶναι δυνατόν.

Ῥηξιόλογος ἑρμηνευτὴς τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰ-
ῶνος γράφει τὰ ἑξῆς: " Δυνάμεθα νὰ ἀπαιτήσωμεν
πλήρη εὐδετερότητα παρ' ἐμείου ὅστις ἀρ-
κίξει τὴν ἔρευναν ζητήματος, ἀλλ' ὄχι ἀπ' ἐμείνου ὁ ὅποιος τὴν τελειώνει, τοῦτο δέ
διότι βαθμιαίως συλλαμβάνει τὸ ἀντικείμενον
δι' ὄλης τῆς ψυχῆς. Μετὰ τὴν διὰ τῆς νοήσεως
ἀντίληψιν καὶ ἐπεξεργασίαν αὐτοῦ, ἀρκίουν
νὰ μετέχουν τῆς ἐρένης πᾶσαι αἱ δυνάμεις
τῆς ψυχῆς. Τοῦτο σημαίνει ὅτι εἶναι δυσχε-
ρὴς ἂν μὴ ἀδύνατος ἢ πλήρης ἀπαλλαγὴ τοῦ
ἐρευνῶντος ὑποκειμένου ἀπὸ τῆς συμπαθείας
ἢ ἀντιπαθείας πρὸς τὸ ἀντικείμενον, ἀκό-
μη δὲ ὀλιγώτερον ἀπὸ τῆς ἐπιδοκειμασίας
ἢ ἀποδοκειμασίας.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

i. = Drange - Παλαιολόγου

" Οἱ ἑξ κύριοι τύποι τῆς ἀτομικότητος "

2. = Σπραγγετ - Λούβαρι,
" Ψυχολογία τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας ».
3. = Σπραγγετ - Λούβαρι,
" Τὰ εἶδη ζωῆς ».
4. = Ν. Λούβαρι,
" Αἱ πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι ».
5. = Κ. Τσατσου,
" Τὸ πρόβλημα τῆς ἐρμηνείας τοῦ δικαίου ».

